

ZAVALLISEY

hevinä
ditulsa
nytku

S
A
T
I
A
S
F
A
L
D
B
A
K
K
E
N

Bir gün, öyle çok da zaman geçmedi üstünden, ormandan sürüne sürüne bir çocuk çıkageldi. Zavallı şey. Hendeğin kenarından atlayıp toprak yoldan aşağı hantal adımlarla yürümeye başladı. Yürek burkan bir manzaraydı bu.

Pasaklı ve çirkindi çocuk. Keçeleşmiş saçları düğüm düğüm, alını kırış kırıştı. Dehşete kapılmış bir çift göz, sümükten kabuk bağlamış burun deliklerinin üzerinde fıldır fıldır dönüyordu. Dudakları gergin ve mosmor, boynu fazla inceydi. Uzun bir kumaş parçası ya da eski püskü yeleğe benzer bir şey bedenini sarıyordu; cılız bacakları paçavraların altından dışarı fırlamıştı, dizleri uyluğundan da baldırından da genişti. Ayakkabı giymiyordu. Vücuduna kıyasla fazla büyük ayakları ıslak yün çorapları andırıyordu. Zaman zaman parmak boğumlarını yere sürtüyordu. Ve bu sıksa, kambur figür, kaburgasının yakınında tuttuğu yırtık pırtık dosya ya da belki zarfla, taşıdığı mesajı iletmek üzere ormandan çıkıp gelen bir hayvana benziyordu.

Oskar diğer yöne doğru yürüyordu. Arazide çalışıyordu, şimdi de çiftliğe dönüş yolundaydı. Her gün öğleden sonra vardiyası bitince aynı toprak yolu yürürdü ve o gün de her zamanki gibi tek başınaydı. Yalnızca üç dönemeci daha aşırıp bütün akşam dinlenebileceği evine varacaktı. Ama ileride

bir hareketlilik çarptı gözüne; çocuk dört uzvu üzerinde topallayarak ilerliyordu. Üç uzvu üzerinde ilerliyordu aslında, kollarından biri dosya yüzünden yan tarafına kenetlenmişti. Çocuk, Oskar'ı fark edince hendeğe geri kaçıp ağaçların arasına karıştı. Ama Oskar göreceğini görmüştü, korkunç bir şeydi bu. Donup kalmıştı. Hayır, gerçek olamazdı. Tek başına geçirdiği onca zamandan sonra aklını mı yitiriyordu?

Oskar yavaşça hendeğe ilerledi ve ağaçların arasından dikkatle baktı. Gergin geçen birkaç saniyenin sonunda bir kıpırdanma gördü; hızla uzaklaşan bir beden. Ağzı açık bakakaldı, küçük bir geyik ya da buzağı olmalıydı bu. Peki ya üzerindeki paçavra ve zarf? Ya yüzü?

O akşam sofrada sessizdi Oskar. Günlerden çarşambaydı, demek ki et suyuna çorba içeceklerdi. Her zaman olduğu gibi çoğunlukla evin reisi Olav Blum, yahut bilinen adıyla Blum konuşuyor, tiz sesleri konuşmayı bıçak gibi kesen iki genç kızı Karin ve Guro da onu yakından takip ediyordu. Hep böyleydi. Evin annesi Fru Blum, yahut tercih ettiği adıyla Aud, kullandıkları uygunsuz kelimelere, saçmalıklarına ve akılsızlıklarına geçit vermiyordu –Herr Blum ve kızları böyle laflar etmede pek mahirdi. Ne anlamsız sözler bunlar, derdi anne. Külliye saçmalık.

Agnes elli yaşlarında, akli başında bir işçiydi; işler ne zaman çığırından çıksa yeni bir bakış açısı sunar, herkes de onu dinlerdi. Sonra Annar vardı; herkes bildi bileli çiftlikte olan, antika denebilecek kadar yaşlı, sevimli bir adamdı. Pek konuşmaz, daha çok çorbasını mideye indirmekle ilgilenirdi.

Bir kaşık, bir kaşık daha. Koyu kahve bir kedi bacaklarının etrafında dolanırdı. Çiftlikteki herkes nefret ederdi ondan, vahşi bir yaratıktı.

Tel tel sarı saçları olan Oskar, on dokuz yaşında ağzı var dili yok bir delikanlıydı. Evet, saçı dümdüzdü ama alnının tam ortasında inek yalamış gibi kıvrık bir tutam vardı. Blumların çiftliğinde yetişmiş bir çocuktuktu, iyi iş çıkarıyordu. Ekmeğini çiftliğin işlerine koşturarak kazanıyordu ve genellikle “delikanlı” diye anılırdı. Hiçbir zaman yaygara koparmazdı; sessiz kalması pek de alışılmadık bir şey değildi, ama ellili yaşlarında uzun boylu bir adam olan Olav Blum’un gözünden de hiçbir şey kaçmazdı. Delikanlının o akşam her zamankinden daha da içe kapanık olduğunu, sesinin daha da zayıf çıktığını görebiliyordu. Sohbetin durgunlaştığı bir anda Blum bardağını bırakıp eline geçen fırsatı değerlendirerek sivri diliyle konuşmaya başladı. Aklında ne var, delikanlı? Ah, pek bir şey yok, dedi Oskar. Blum oturduğu yerde dikleşip omuzlarını geriye itti. Kara kara düşünüyorsun, dedi kısılmış gözlerle. Oskar genzini temizleyip ona afallamış gözlerle baktı. Yardıma ihtiyacın varsa, dedi Blum, söylemen yeterli. Ve kızlarına döndü.

Delikanlı ertesi gün yine arazide kan ter içinde çalışıyordu. İşi olmazsa bir hiçti o. Kızgın güneşin altında canla başla didiniyor, kavruk ensesinden aşağı ter damlıyordu. Ama Oskar’ın kafası bugün yerinde değildi; işi düşünmüyordu delikanlı, o korkunç yarattığı gördüğü, ağaçların kenarında bir hareketlilik fark ettiği toprak yolu düşünüyordu. Tanrım,

dedi kendi kendine, gerçekten tuhaftı. Akşam yaklaşp işleri bitince aletlerini kaldırdı ve çiftliğe doğru yola koyuldu. Bu defa yavaş yürüyordu. Adımları sessiz, adımları arasındaki mesafe kısaydı. Gözleri ağaçların arasını taradı ama ormanda çıt çıkmıyordu, ladinlerin ardında pusuya yatmış bir şey de yoktu. Ama sonra, orman zemini ani bir sarsıntıyla tekrar gümbürdedi. Oskar olduğu yerde durup kaldı, tetikte beklemeye başladı. Doğrudan o noktaya baktı; yosun tutmuş bir kaya, bir ağaç kökü ve topraktan bir tümsek. Hepsi birbirine girmişti. Öğle arasında yanında getirdiği üç açık sandviçin sadece ikisini yemişti; şimdi, kalbi hızla çarpar ve elleri titrerken, sonuncusunu sessizce çıkardı. Kalınca dilimi ikiye bölüp yarısını ileriye atınca ekmeğin içindeki sosis disk gibi yan tarafa uçtu. Gençliğin verdiği direnci iyi kullanarak çamurun içinde diz çöküp heykel gibi dondu. Hiçbir şey olmadı. Dakikalar akıp gidiyordu. Artık meniskleri yanmaya, sırtı ağrımaya başlamıştı. Hayır, bir kuş falan olmalıydı bu. Oskar ekmeğin diğer yarısını ağaçların arasında biraz daha uzak bir noktaya atıp beklemeye başladı, ama yine hiçbir şey olmadı. Off. Evdekiler meraklanmadan yola koyulması gerekiyordu; o gün perşembeydi, demek ki yemekte et vardı –kimse et gününde yemeğe geç kalmazdı.

Tam o sırada tümseğin arkasında bir kıpırdanma fark etti ve bir deri bir kemik kalmış beden, ürkütücü bir an için ışık hızında kendini gösterdi. Oskar, içinde uyanan tiksinti hissine rağmen ileri atıldı; o küçük böceği yakalamaya kararlıydı.

Ladinlerin arasında kısa, hararetili bir kovalamaca başladı. Oskar ağırkanlı biri değildi –on dokuz yaşındaydı, bacak-

ları ve kalçalarındaki patlamaya hazır kuvvetle gücünün zirvesindeydi– ama bu, o küçük zavallıyı yakalamak için yeterli miydi? Çocuk, iki bacağındansa dört, yahut kolunun altına sıkıştırdığı dosya nedeniyle üç uzvu üzerinde ağaçların arasında kayboldu. Ağaçların arasında zikzak çizmek için üst ve alt bedenini –ya da ön ve arka ayaklarını mı demeli– kullanıyordu. Hendeğin kenarındaki ağaç köklerini ve bitki kümelerini iteleyerek Oskar büyük bir ivme kazandı, ama yalnızca on beş saniye koştuktan sonra fark etti ki pes etse de olurdu. Hiç şansı yoktu. Yavaşladı ve avın kaçmasına, çocuğun koşmasına, dörtlüye gitmesine, artık ne dersiniz deyin, izin verdi. Çocuk dün gittiği yoldan doğuya ilerleyip boz dalların arasında kayboldu. Oskar hiçbir şey anlamamıştı. Bir çocuk muydu bu? Öyleydi, değil mi? Dünyanın başka bir yerinde olsa bir tür maymun olduğunu düşünürdü, ama başka bir yere gitmemişti hiç, yaşadığı yerde de maymun yoktu. Hayır, Norveç'te yassı suratlı ve iki gözü de kafasının ön tarafında hayvanlar bulunmazdı. Bir çocuktuktu bu, yabani bir çocuk.

Beyaz badanası soyulmaya başlayan çiftlik evinde maaile sofraya oturulmuş, etler servis edilmişti. Sadece Oskar eksikti. Delikanlı gizlice avlunun biraz yukarısında çalışanların kaldığı küçük kulübeye gidip izin almadan ihtiyar Annar'ın odasına girmişti. Oskar'ınkinin hemen yanında, ser verip sır vermez Agnes'inkindense iki oda uzakta bulunan gösterişten uzak oda buz gibiydi. Annar'ın rafından bir kitap aldı.

İhtiyar Annar gerçekten çok yaşlıydı. Başka bir döneme aitti; 1880'lerde doğduğunu iddia ediyordu. Tüm bunlar 1980'de yaşandıysa, o zaman Annar yüz yaşındaydı. 1980 olduğundan değil tabii, tam tarihi söylemek mümkün değildi ama eğer 1980'diyse tarih, o zaman Annar'ın yüz yaşında olduğu anlamına gelirdi. Annar henüz on yaşındayken, yani 1890'da, yüz yaşında bir adamla bizzat tanışmış olabilirdi. Tanışmıştı da, en azından Oskar öyle duymuştu. Bu da Annar'ın 1890'da on yaşındayken tanıştığını söylediği ihtiyarın 1790'da doğduğu anlamına geliyordu. Oskar ne zaman Annar'a bakıp onun buğulanmış gözleriyle karşılaşırsa, o gözlerin bir zamanlar on sekizinci yüzyıldan kalma bir çift göze baktığını düşünürdü. Genç Annar küçük patisini kibarca köyün en yaşlı adamına uzatmış, parmaklarını dünyayla ilk kez on sekizinci yüzyılın sonunda buluşan elin etrafına dolamış olmalıydı. Oskar'a göre düşünmeye değer bir şeydi bu –Annar'ın ellerini her gördüğünde ya da denizanası mavisini gözlerine her baktığında öyle yapardı zaten.

İhtiyar fosilin artık parmakları kireçlenmiş, bacakları gücünü kaybetmiş, gözleri de zayıflamıştı, Oskar tüm bunları biliyordu. Çürümeye yüz tutmuş metal kitaplığa bakmak için Annar'ın buzhaneden hallice odasına girmeye cesaret edebilmesinin sebebi de buydu zaten; yakalanma ihtimali çok düşüktü. Annar'ın zengin bir kitaplığı vardı. Oskar *Laponya'da Yaşam* isimli sararmış bir kitabı seçip parmak uçlarında yürüyerek odasına döndü ve kitabı küçük tahta karyolasının ince şiltesinin altına sakladı. Sonra da derin düşüncelere dalmış halde, bir delikanlıya yaraşır adımlarla avluyu geçti.

Yemek odasının kasvetli bir havası vardı, herkes karnını doyurmakla meşguldü. Aralarına katılan son kişi Oskar olmuştu, delikanlının bakışları yerdeydi. Sofranın başköşesinde oturan Blum'un suratında kocaman bir gülümseme vardı, ama çiftliktekilerin de bildiği üzere alay dolu bir gülümsemeydi bu. Blum'un kocaman sırtıtışında daima kibrin izleri olurdu. Büyük ön dişlerinin arasında bir ekmek parçası tutuyordu sanki, gülümsemesindeki bu ikiliğin fiziksel bir etkisi de vardı, en çok da Oskar'ın üzerinde. Elini ayağını nereye koyacağını kestirmede beceriksiz ama çevik delikanlı her gün Blum'un gülümsemesine maruz kalıyordu.

Geldi işte, dedi Blum ve oda sessizliğe büründü.

Evet, diye mırıldandı Oskar.

Blum bakışlarını on dokuzundaki delikanlıya sabitledi. Kafasının başka bir yer olduğu belliydi, delikanlının ne düşündüğünü öğrenmek istiyordu. Delikanlının kafası nerede? Nerede?

Uzun bir gün oldu galiba?

Yakında kılalacak, dedi Oskar.

Biraz ete hayır demezsin o halde, dedi Blum.

Agnes'in işaretiydi bu. Oskar'ın tabağına üç dilim et koydu. Etin suyundan yapılan sosu öyle bir boca etti ki lezzetli dilimler sosun içinde yüzmeye başladı.

Çatalıyla bıçağını tombul yumruklarıyla kavrayan Oskar, eti kabaca küpler halinde kesip sabit bir hızla ağzına götürmeye başladı, neredeyse çiğnmeden yutuyordu. Di-

ğerleri tekrar sohbet etmeye başladı. Önce aracın tamiriyle ilgili detayları tartıştılar. Sonra kızlar, günün ilk dersinde kadife pantolonunun altından pijaması görünen öğretmenlerinden bahsedip kıkır kıkır güldüler. Kafası iyiydi muhtemelen, diye karara vardılar. Nihayetinde de Blum, malikânenin çiftliğindeki Smith-Pedersen hakkında birkaç kaba söz mırıldandı; her gün böyleydi. Her gün ama her gün, Blum'un Smith-Pedersen'e kinini körükleyen, pekiştiren, büyüten bir şey olurdu. Malikâne çiftliğine duyduğu öfkeyi çıkaracak şey arardı adam. Blumların evinde hiçbir akşam yemeği, malikâne çiftliğine ve cehennemlik palavracı Smith-Pedersen'e yönelik densizce laflar edilmeden bitmezdi.

Ahali güne sabah beşte başladığından saat onu gösterdiğinde çiftlikte çıt çıkmıyordu. Oskar bir saat boyunca kaskatı halde uzanıp aşırıldığı kitabı okuduktan sonra mutsuz mutsuz ayaklandı. Evet, merdivenlerden inerken zemin gıcırdayıp inlemeye benzer sesler çıkarıyordu, ama Oskar'ın helayı kullanmaya izni vardı herhalde. En azından ihtiyar Agnes bir yerlerden kafasını uzatıp sorarsa böyle söyleyecekti. Gerçi hela demezdi, hayır, Oskar kibar bir delikanlıydı, yalnızca kendini zihnen hazırlamak için böyle düşünüyordu. Arka kapıdan süzülüp avlunun köşesine kadar yürüdü. Bu demek oluyordu ki çiftlik evinin batı kanadında bulunan mutfağa sızabilirdi. Herr ve Fru Blum, yani evin beyi ve hanımı, binanın öbür ucunda, doğu kanadında uyuyordu. Oskar kilerdeki teneke kutudan bir somun ekmek kaptı, ecza dolabında da etiketinde DOSIL ve *Morfin* yazan kehribar rengi bir şişe buldu. Bu ismin Yunan uyku ve rüya tanrısından geldiğini bilmesine imkân olmasa da minik şişenin içinde ne olduğunun gayet farkındaydı. Alet dolabında da halat, misina, çuval bezi, bir balta ve fener buldu.

Yaz sonuydu, dolayısıyla hava hiçbir zaman tamamıyla kararmıyordu. Gecenin içinden geçen bir ışık vardı, bu da delikanlının teçhizatını kurarken fener kullanmak zorunda

olmadığı anlamına geliyordu. *Laponya'da Yaşam*'da tuzak kurma üzerine, birkaç sayfası da ormanda ren geyiklerini tuzağa düşürmeye ayrılmış bir bölüm vardı. Oskar'ın didik didik ettiği de işte bu bölümdü. Laponyalıların bu tür tuzaklar için kendilerine ait bir sözcüklerinin olduğunu öğrenmişti: *akkis*. İşin özü devrilmiş ağaçların çit gibi bir tür muhafaza görevi görebileceği bir tomruk alanı bulup tuzağınızı açıklığa yerleştirmektir. Çitin uzunca bir mesafeyi kapsamaması gerekir, deniyordu kitapta, böylece hayvan bir açıklık bulup tuzağa düşene dek çit boyunca koşar. Oskar tuzağı kurmak için oviden pek de uzak olmayan mükemmel bir yer biliyordu. Alet edevatını sırtlandı ve tarlayı geçip ormana çıktı. Dallardan ve ufak tefek ağaçlardan oluşan çitini hemencecik buldu, uygun bir açıklığı baltasıyla biraz daha genişletti. Delikanlının bir yanında bir huş ağacı yükseliyordu, o da bir sırığı yontup ucunu keskinleştirdikten sonra diğer yanında uzanan toprağa sapladı. Ardından halatı kazığa ve ağacın gövdesine bağlayıp dört sabit nokta arasında gerilmesini sağladı. Hayvan ya da gördüğü her ne idiyse tuzağa doğru koşup onu açık tutan hasırdan ipi koparınca kapana kısılmış olacaktı. Yavru ren geyiklerinin ya da diğer küçük yaratıkların tuzağa yakalanmadan hızla kaçmalarını önlemek için iki misine parçasını açıklığın üzerine çaprazlamasına gemesi gerekiyordu. İpleri sırayla iki yöne doğru çekip iyice sıkılaştırmadan önce somunu ikiye bölüp DOSİL şişesini arasına boca etti ve sıvının ekmeğe iyice işlenmesini bekledi. Yemi tuzağın içinde rahatlıkla görülebilecek cazip bir noktaya bıraktı, sonra da biraz kestirmek için evin yolunu tuttu.

Serin bir sabah ufuk çizgisinin üzerinde yavaş yavaş yükseliyordu; havada sonbahardan izler vardı. Oskar'ın yatmasıyla kalkması bir olmuştu. Şafak vaktinde araziye doğru Agnes'la birlikte yürüdüler, kadın sebze meyve almak için pazara gidecekti. Sonra görüşürüz, dediler arazinin ucuna geldiklerinde. Oskar tırpanını aldı, fakat taş çatlasa Agnes pazarın bulunduğu vadinin dibindeki dönemeçte kaybolana dek, yani aşağı yukarı üç dakika çalıştı. Tırpanı bıraktı, arazinin diğer ucuna yürüyüp çalılığa o taraftan girdi. Tuz yalağından sola döndü ve dik yamacı aşır tomruk alanına ulaştı. Bu kez karşı taraftan yaklaştığı için kütük ve çalılardan oluşan çitin etrafından saat yönünün tersine yürümesi gerekiyordu.

İleride bir açıklık vardı ve tuzak için gerdiği halat ortalarında görünmüyordu. Oskar ani bir telaş hissetti, duyuları keskinleşti; sanki tuzağa doğru attığı her adımda gözlerine fazladan bir doz netlik zerk ediliyordu. Adrenalinin, o sözde acil durum hormonunun işiydi bu; delikanlıyı ani ve zorlu bir mücadeleye hazırlıyordu. Göz bebekleri irileşti, çalışkan kaslarındaki damarlar kabardı, bronşları genişledi ve burun delikleri büyüdü. Temel süreç organizma Oskar'ı ele geçirdi: Delikanlı kelimenin tam anlamıyla gerim gerim gerildi –avlanmaktı bu yaptığı. Hava keskindi, etraf ormanaltı bitkileri gibi kokuyordu; Oskar içinde buz gibi, çılgın bir duygu, bir titreme hissetti. Ne yakalamıştı?

Hazırdı. Öyle olmalıydı; tuzağın içinde yerde yatan figür oldukça küçüktü zira. Oskar yaklaştı ve genç, aç, pis bir beden gördü, kir içindeydi, topukları da çatlamıştı. Kolları ve bacakları iç parçalayacak kadar inceydi. Fundalıkta buruş

buruş bir dosya duruyordu. İp figürün kalçasına dolanmıştı, ekmeğin ii parçalanmış, bir kısmı da yenmişti. Bir çocuktan bu. İnsan yavrusuydu. Oskar'ın o ana dek gördüğü en feci şeydi. Ve onun avıydı.